

Skolan.

1. Hur använder du mobilen i skolan?

2. Kan du bli störd av mobiler i klassrummet?



Ny forskning: Mobilen är inget

Det är i undervisningens "mellanrum" som elever använder sina smarta telefoner. Det visar ett svensk-finskt forskningsprojekt om det uppkopplade klassrummet. Forskarna har filmat elever och deras mobiltelefoner på plats i klassrummet.

● Ungdomars mobilanvändande utvecklas i en rasande fart. Samtidigt har just mobiltelefonerna blivit ett slagssymbolfråga för arbetsro i klassrummet. Många har åsikter, men ingen utaför klassrummen har egentligen vetat hur det ser ut där. Förrän nu.

Ett svensk-finskt forskningsprojekt har under tre års tid närstudierat det uppkopplade klassrummet på plats under lektionerna.

– Våra forskningsresultat stämmer inte alls med mediebilderna av mobiltelefonerna som ett orosmoment i klassrummet som pekar på uppmärksamhet och stör undervisningen, säger Christina Olin-Scheller, professor i pedagogiskt arbete vid Karlstads universitet.

Det är främst under lektionernas "mellanrum" som mobiltelefonerna används, enligt den här forskningen. Det kan vara när eleven gjort färdigt en uppgift och väntar på en ny genomgång. Telefonerna bidrar då snarare till ett lugn i klassrummet.

Att elever ägnar sig åt andra saker än arbetsuppgifterna är i sig inte nytt. Tidigare kanske man började småprata med bänkgattarna. Nu snygger man upp sin mobiltelefon i stället, säger Marie Tanner, lektor i pedagogiskt arbete.

En sak som förvånat de två forskarna var att mobiltelefonerna märktes väldigt lite i klassrummet. När de användes var det så diskret att det knappt gick att upptäcka. Allt gjordes snabbt, anpassat till situationen för att inte märkas eller störa.

– Vi ser, i de klassrum vi studerat, att lärare och elever oftast kommer överens om hur mobilen ska användas. Vi har sett väldigt lite konflikter om telefonerna. Man löser det tillsammans, säger Marie Tanner.

Det har inte varit något problem att få elever att ställa upp, trots att forskarna varit på plats i klassrummen och filmat under lektionerna. Fokuseleverna har dessutom fått en app på sin telefon som registrerar allt de gör. Mobilskärmen speglas på en dator i ett angränsande rum. Även fokuselevernas datorer i klassrummet har filmats.

Forskargruppen har sammanlagt 160 timmars film som redigerats ihop, snickrats och analyserats. Någor liknande forskningsprojekt har inte gjorts tidigare.

– Vi ser precis vad som händer och vad eleverna gör, vad som hänt innan och vad som händer efteråt. Det gör att vi fått ett helt unikt material.

Tidigare undersökningar har inte studerat vad eleverna faktiskt använder sina mobiler och sina datorer till i klassrummet, säger Christina Olin-Scheller.

Större delen av lektionsöden, cirka 90 procent, användes inte mobiltelefonerna alls. Och när de användes så var det oftast för att söka information eller för mer sociala konversationer i de naturliga pauser som uppstod under undervisningen.

Kan man dra några allmänna slutsatser om mobilanvändandet i gymnasiet utifrån studien?

– Den bild vi får från de svenska och finska klassrummen är ganska entydig, även om vi inte kan dra några statistiskt generaliserbara slutsatser, säger Marie Tanner.

Forskarna menar att den smarta telefonen blir nästan som en förlängning av kroppen för dagens ungdomar. Den öppnar ett fönster till varje elevs privata värld, men ger samtidigt eleven en mycket större tillgång till omvärlden. Småprat är den absoluta dominerande användningen med åtta procent av tiden, följt av informationssökning, Facebook och Messenger.

Forskarna ser inga större skillnader mellan pojkar och flickor eller mellan svenska och finska elever i hur de använder telefonerna. Där emot varierar användningen mellan elever.

Sammanlagt är det ett femtondelat fokuslever som följs under skoldagar på olika typer av lektioner.

– En av fokuseleverna är Tilda som går sista året på ett studieförberedande program. Hon använder mobiltelefonen under ungefär en tiondel

Fakta Uppkopplade klassrum

Ett svensk-finskt forskningsprojekt som under tre år ingående ska studera hur elever använder sig av sina smarta telefoner och violans datorer i klassrummet.

I Sverige har studien genomförts i en modelstad svenskstad, på både studieförberedande och yrkesförberedande program på gymnasiet. I Finland på tre orter i huvudsakligen svenskspråkiga orter, motsvarande studieförberedande program. Ett femtondelat fokuslever har filmats och intervjuats.

Projektet är en kvalitativ studie som ska leda till ökade kunskaper om smarta telefoners roll i klassrummet med hjälp av videoupptagningar, fältanteckningar och intervjuer. Projektet avser också att utveckla forskningsmetodik på området.

Forskningsprojektet är ett samarbete mellan Karlstads universitet och Helsingfors universitet och Åbo akademi i Vasa.

Elsa Sedin, 18, natur-sam, Blackebergs gymnasium:

① Jag använder mobilen under hela dagen. Mest till sociala medier som Snapchat och Instagram. Inte i skolarbetet. Då har jag datorn.

② Ja, ibland om jag får sms eller så på lektionerna. Jag skulle nog vara mer koncentrerad på undervisningen utan mobilen. Andras telefoner störst jag inte av.



Tilde Hammarbäck, 18, ekonomi, Blackebergs gymnasium:

① Håller koll på Snapchat, Instagram mest hela tiden. Använder den ytterst sällan i skolarbetet, kanske ibland för att slå upp något ord. Annars använder jag datorn.

② Nu på gymnasiet är det ju upp till oss själva att lyssna och följa med på lektionerna. Ibland har jag missat halva lektionen när det händer störiga moment på mobilen. Men det gör inte så mycket för jag måste ändå plugga hemma. En av våra lärare samlar in alla mobilerna.



Wilma Hågmansson, 18, ekonomi, Blackebergs gymnasium:

① Håller koll på Snapchat och sms. I skolarbetet är nog min räknare det enda jag använder på mobilen.

② Jag tror absolut mobilen påverkar koncentrationen på lektionerna. Så fort jag tittar på den tappar jag fokus – och det tar lång tid att få tillbaka koncentrationen. Jag kan bli störd när andra inte visar läraren respekt utan tittar på sina mobiler. Det kan hända även mig när jag redovisar något.



Kalle Krusell, 18, ekonomi, Blackebergs gymnasium:

① Jag använder den mest på rasterna för underhållning och till sociala medier – Instagram och Snapchat. På lektionerna är det mest datorn. Ibland kan jag söka information på mobilen.

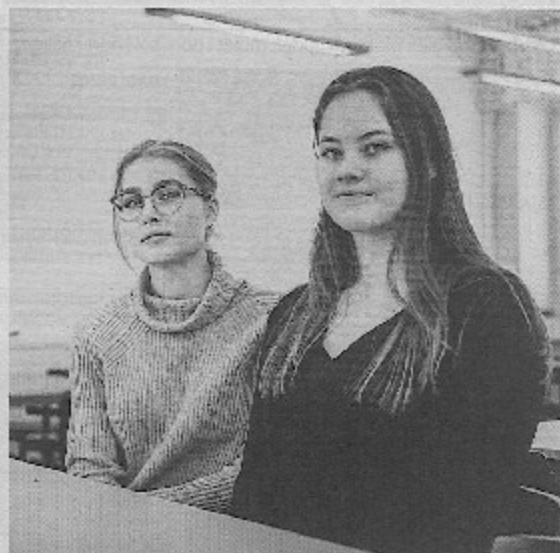
② Jag har alltid telefonen på stör ej-läge. Blir inte störd av andra heller. Det var mer när man var yngre.



Arvid Bergstrand, 19, ekonomi, Blackebergs gymnasium:

① Det blir mest för tidsförtriv – lite spel ibland. Och Snapchat. Kollar alltid schemat på mobilen. Det går väldigt snabbt. På lektionerna är det lättare att använda mobilen än datorn till informationssökning. Ibland behöver man en paus i skolarbetet – då är mobilen lika bra som att rita. Problemet är att det är lätt att fastna med mobilen.

② Kanske skulle jag ha lättare att koncentrera mig utan mobilen. Men det mesta finns ju även i datorn, som vi alltid har tillgänglig. Andra blir jag inte störd av.



Tove Rydén, 18, samhälle, Blackebergs gymnasium:

① Jag har väldigt stor nytta av den för att hålla koll. Främst för att se mitt schema och vilket klassrum jag ska till. Jag skriver in prov i kalendariet. Det blir också en hel del Snapchat och Instagram, mest på rasterna. Är det något jag vill kolla upp i stunden kan jag använda mobilen på lektionerna, men mest är det datorn.

② Jag kan absolut bli störd. Om mobilen vibrerar. Om den ligger med skärmen uppåt och det händer nåt där är det lätt att bli distraherad. Det gäller även andras mobiler. Jag försöker hålla den borta när jag ska koncentrera mig. Det är inte så svårt. Förut gick jag på en skola med

mobilförbud, så jag ser mig inte som mobilberoende, känner inte dragningskraften.

Evelina Ulrici, 19, samhälle, Blackebergs gymnasium:

① Jag kollar schemat på en app så att man alltid vet var man ska vara någonstans. Vi har också en gruppchatt i klassen som vi använder både i och utanför skolan. Där kan man ställa frågor och snabbt få svar. Kollar meddelanden i klassrummet ibland. Mest använder jag mobilen när man har tid över – till exempel om jag blivit fördig med en uppgift tidigt.

② Jag blir inte störd av min eller andras mobiler så länge allt sköts tyst.

Enbild: Hans Arbman. Foto: Marcus Fumera

orosmoment i klassrummet

av lektionstiden. Oftast handlar det om snabba meddelanden till kompisar och uppdateringar på Snapchat. Men hon använder även telefonen för att söka information i skolarbetet.

Telefonen blir också en länk till kompisar utanför klassrummet. Till exempel har hon en Snapchatkonversation med en klasskompis som firsvit sig och som ber Tilda meddela läraren. Konversationen pågår samtidigt som Tilda intrasserat följer en föreläsning om olika filosofiska inriktningar.

När Tilda själv låg hemma sjuk blev mobiltelefonen ett sätt för henne att närvara i klassrummet. En kompis höll henne underrättad om vad som hände under föreläsningen om filosofi. Tilda medverkade med frågor och kommentarer.

Klassrummet är en viktig plats för elever. Det är där man träffar kompisar. Och det är där man ska lära sig saker också. Man vill inte missa vad som händer, säger Marie Tanner.

Tanken från början var att följa mobilanvändandet men ganska snabbt insåg forskarna att de även måste ta med datorerna. Så man studerade hela det uppkopplade klassrummet.

Det handlar om ett relationsbyggande som pågår hela tiden. Vi måste ta diskussionen hur vi hanterar detta i det fysiska rummet, vare sig det handlar om klassrummet vid middagsbordet eller i tv-soffan på källan, säger Marie Tanner.

Förutom att filma eleverna har forskarna gjort djupintervjuer med fokuslevarna. De är väldigt medvetna om hur de använder mobilen. De har full koll på om det finns wifi tillgänglig eller inte för att slippa söka på sin egen datorning.

– Vi är fascinerade av hur mycket eleverna reflekterar över mobilanvändningen. De är inte alla aningslösa. Alla har sina egna strategier för hur de ska hantera telefonen. Ungdomarna är verkligen en underskattad resurs för att ta diskussionen vidare, säger Christina Olin-Scheller.

Ibland kan eleverna bli lite stressade över kraven på att vara tillgängliga och på att svara omedelbart på olika typer av meddelanden.

– Chattandet är otroligt viktigt för dem. Det handlar mycket om att skapa relationer och att stötta sina kamrater, säger Marie Tanner.

En fråga som däremot spelar minimal roll är vilket märke eller modell telefonen har. Mobiltelefonens status är en ickefråga för de intervjuade eleverna, enligt forskarna.

Studien har gjorts på gymnasiet eftersom forskningsmetoden kräver ganska mycket av elevernas medverkan, vilket kan vara lättare för äldre elever.

Tror ni att ni fått samma resultat i grundskolan?

– Pilotstudier har genomförts på videomaterial från högstadieskolor både i Sverige och i Finland. Mobilerna verkar där användas på i stort sett liknande sätt som på gymnasiet. Utvecklingen går dock snabbt, användningsmönster och vilka appar man använder har förändrat sig mycket över några års tid, säger Marie Tanner.

Forskarna menar att satsningen på att digitalisera skolan skett utan fördjupande diskussion om hur digitaliseringen ska gå till och vad den ska användas till. De talar om ett paradigmskifte med många olika aktörer, intressen och agendor som skolorna och lärarna har att navigera bland. Datorföretagen som vill sälja datorer. Andra



Forskarna Christina Olin-Scheller och Marie Tanner vid Karlstads universitet har studerat hur elevernas mobiltelefoner används i klassrummet.

Foto: Hans Arbman

företag som vill sälja mjukvaror eller utbildning. Ytterligare andra som vill sälja supporttjänster. Skolpolitiker och tjänstemän som vill ut med datorer i klassrummen, för då kan de bocka av sin digitaliseringsstrategi.

– Sedan lämnas lärarna ensamma med att finna nya undervisningsformer utan fördjupad diskussion om vad det innebär eller varför. Det är arbetskrävande och kan skapa frustration hos lärarna, säger Marie Tanner.

De två forskarna har reagerat på att omvärlden har en positiv syn på datorer i skolan, vilket det också satsats väldigt mycket pengar på, medan det samtidigt i debatten ofta finns en kritisk syn på mobiler i skolan.

Båda kan användas både socialt och för lärande och är olika uttryck för samhällets och skolans uppkoppling. Vi tycker att debatten kunde vara lite mer nyanserad. Kanske borde vi stället diskutera vad uppkopplingen innebär för undervisningen, lärandet och det sociala spelet i klassrummet, säger Marie Tanner.

Forskarna pekar på att digitaliseringen kan möjliggöra en ganska stor grad av individualpassning. Elever kan utföra sina uppgifter när som helst och var som helst. De hittar sina egna sökvägar till fakta. Men detta sker också "under lärarens radar", vilket innebär nya utmaningar.

– Digitaliseringen minskar inte ansvaret för läraren. Snarare ökar den ansvaret för att ta ett ledarskap i klassrummet, säger Christina Olin-Scheller.

Hans Arbman
hans.arbman@idn.se